

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ У РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

У статті проаналізовано досвід підготовки офіцерських кадрів для збройних сил республіки Білорусь. Проведено аналіз структури системи військової освіти збройних сил республіки Білорусь. Наведено основні нормативно-правові акти, на підставі яких організовано навчання військових фахівців. Розглянуто мережу військових навчальних закладів для підготовки офіцерів тактичної, оперативної-тактичної та оперативної-стратегічної ланок військового управління. Означено відомості щодо ролі та міста цивільної університетської освіти і базової військової освіти у загальній системі підготовки військового фахівця.

Аналіз концепції, структури, цілей, змісту і технологій підготовки офіцерського складу в збройних силах Республіки Білорусь показує, що система військової освіти відображає сучасний етап розвитку збройних сил, а також національну культурну специфіку країни. Освіта і виховання офіцерських кадрів здійснюється на вітчизняних культурних і військових традиціях з урахуванням менталітету білоруського народу. Головним напрямком підготовки офіцерів є їх фундаментальна військово-професійна підготовка як у військовій, так і в цивільній сферах. В першу чергу, проводиться підготовка громадянина - патріота своєї батьківщини.

Зміст навчання офіцерів будується за двома сходами військової освіти. Кожна ступінь військової освіти закінчується отриманням певного рівня кваліфікації. Основними загальними тенденціями розвитку вищої білоруської військової школи є: поліпшення якості відбору абітурієнтів, індивідуалізація навчання курсантів і слухачів, стабілізація їх числа на сучасному рівні; подальша інформатизація навчального процесу, впровадження мультимедійних засобів навчання тощо.

Реформа вищої військової освіти в Білорусі триває в руслі загальноєвропейського розвитку. Однак, вона не встає на шлях простого копіювання військових освітніх моделей інших країн, а враховує досвід, традиції військової школи, національні особливості становлення і розвитку вітчизняних збройних сил.

Ключеві слова: збройні сили республіки Білорусь, система військової освіти, підготовка офіцерів, рівень підготовки.

Постановка проблеми. Творче використання міжнародного досвіду підготовки військових фахівців (ВФ) за кордоном набуває особливої актуальності в умовах подальшого реформування збройних сил (ЗС) України. Проводячи дослідження закордонного досвіду будівництва та реформування ЗС інших країн, у тому числі їхньої складової - системи військової освіти, бачимо, що в кожній країні він має специфічне національне підґрунтя. Водночас у військовій педагогічній практиці різних країн світу існують загальні методичні підходи, які доцільно враховувати і використовувати. На наш погляд, цікаво дослідити трансформацію та побудову систем військової освіти (СВО) ЗС країн, що раніш входили до складу колишнього Радянського Союзу, зокрема у збройних силах республіки Білорусь (РБ). У статті наведено аналіз досвіду підготовки офіцерів у ЗС республіки Білорусь, що виконаний під час проведення дослідження у рамках науково-дослідної роботи «Науково-організаційні засади проектування основних вимог до змісту підготовки офіцерських кадрів з вищою освітою для Збройних Сил України» (шифр - Підготовка-П).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітленню досвіду підготовки військових фахівців для збройних сил інших країн присвячено низку публікацій вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема, Болгарії [1]; Великої Британії [2], країн Балтії [3, 4], Німеччини [5, 6, 7], Польщі [8], Сполучених Штатів Америки [9-11]; Франції [12, 13] та ін. Це пов'язано з тим, що підготовка військових фахівців у цих країнах відображає найхарактерніші риси

сучасного підходу до створення освітніх структур та їх функціонування. Разом з тим, слід зазначити, що незважаючи на різноманітність публікацій щодо систем військової освіти в інших країнах, у першу чергу, провідних країн-членів НАТО, дослідження сучасного стану системи військової освіти у ЗС Республіки Білорусь, у тому числі підготовки офіцерських кадрів, наражаються на такі проблеми: неповнота та недостатня аналітичність джерельної бази; нехтування необхідністю ґрунтовного вивчення досвіду підготовки військових фахівців у країнах, що мають невеликі за чисельністю ЗС тощо.

Метою статті є проведення аналізу сучасного стану підготовки офіцерських кадрів для ЗС республіки Білорусь для врахування її досвіду під час проведення подальшої реформи національної СВО.

Виклад основного матеріалу. Структура і зміст військової освіти в РБ мають загальні та особливі риси в порівнянні з системами військової освіти інших країн. Система підготовки військових фахівців являє собою ступеневу систему безперервного навчання військових кадрів, починаючи від початкової військової підготовки молоді, до навчання офіцерів оперативно-стратегічного рівня. Навчання на кожній із ступенів СВО завершується отриманням певних рівнів кваліфікації. Рівні кваліфікації є вирішальною умовою при розробці освітніх стандартів підготовки, навчальних планів і навчальних програм для відповідної ступені військової освіти.

Структурно підготовка військових фахівців містить такі складові: початкова військова підготовка молоді; професійна військова підготовка; вища освіта військових фахівців; підвищення кваліфікації та перепідготовка офіцерських кадрів.

Система вищої освіти військових фахівців РБ є складовою державної системи вищої освіти країни, основними завданнями якої є:

підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації офіцерських кадрів, науково-педагогічних і наукових працівників вищої кваліфікації для збройних сил та інших військових формувань;

підготовка та підвищення кваліфікації офіцерів запасу, а також посадових осіб державних органів та інших організацій у сфері воєнної безпеки та оборони;

організація та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у сфері забезпечення національної безпеки держави.

Інтегрованість військової освіти в систему вищої освіти РБ визначається єдиною законодавчою базою, загальною структурою освіти та єдиними термінами навчання для одержання певного ступеня освіти, єдиними освітніми стандартами і вимогами, загальними методологічними вимогами до змісту програм навчання за спеціальностями підготовки.

Загальні вимоги до випускників вищих навчальних закладів РБ визначені на законодавчому рівні [14] та міністерством освіти РБ [15]: випускник повинен мати достатній рівень знань і вмінь у сфері соціально-гуманітарних, природознавчих, загальнопрофесійних і спеціальних навчальних дисциплін, а також дисциплін спеціалізації для здійснення соціально-професійної діяльності; випускник повинен уміти поповнювати свої знання, аналізувати історичні та сучасні проблеми соціально-економічного і духовного життя суспільства, знати ідеологію білоруської держави, моральні та правові норми, уміти враховувати їх у своїй професійній діяльності та життєдіяльності; випускник повинен володіти державними мовами (білоруською, російською), однією або декількома іноземними мовами.

Виходячи з цього, підготовка офіцерських кадрів для збройних сил здійснюється на підставі державного замовлення відповідно до кодексу РБ про освіту [14], з урахуванням специфічних особливостей військової професії, реальних матеріальних та фінансових ресурсів, які можуть бути виділені для цього, забезпечення соціального захисту офіцерів при звільненні їх у запас.

Відповідно до згаданого вище кодексу вища освіта підрозділяється на два щаблі. На I-ої ступені вищої освіти забезпечується підготовка фахівців, які володіють фундаментальними і спеціальними знаннями, вміннями і навичками, з присвоєнням кваліфікації спеціаліста з вищою освітою. Вища освіта I-ої ступені дає право на продовження освіти на II-ої ступені

вищої освіти і на працевлаштування за отриманою спеціальністю (напряму спеціальності, спеціалізації) та присвоєною кваліфікацією. Термін отримання вищої освіти I-го ступеня з денною формою навчання становить від 4-х до 5-ти років. На II-ої ступені вищої освіти реалізується освітня програма вищої освіти II-ого ступеня, що формує знання, вміння і навички науково-педагогічної та науково-дослідної роботи, або освітня програма вищої освіти II-го ступеня з поглибленою підготовкою фахівця, які забезпечують отримання ступеня магістра. Термін отримання вищої освіти II-го ступеня становить від одного року до двох років [14].

Освітні стандарти вищої освіти розробляються для кожної спеціальності (напряму спеціальності) і встановлюють вимоги до змісту професійної діяльності фахівця, його компетентностей, змісту навчально-програмної документації, рівню освіти осіб, які вступають на навчання для здобуття вищої освіти, форм і термінів здобуття певного ступеню вищої освіти, організації освітнього процесу, максимальному обсягу навчального навантаження студентів, курсантів, слухачів, рівня підготовки випускників, їх підсумкової атестації. Розробку освітніх стандартів вищої освіти організовує міністерство освіти і здійснює її спільно з навчально-методичними об'єднаннями в сфері вищої освіти та організаціями-замовниками кадрів. Освітні стандарти вищої освіти затверджуються міністерством освіти за погодженням із зацікавленими державними органами, в підпорядкуванні яких знаходяться установи вищої освіти і (або) для яких здійснюється підготовка кадрів.

Вища освіта військових фахівців – це ступенева освіта, що отримується на базі загальної середньої освіти у вищому військовому навчальному закладі (на військових факультетах цивільних університетів) за державною ліцензією на підготовку фахівців 2-х ступенів вищої освіти (спеціаліст (за Болонською системою - бакалавр) і магістр) та за освітніми програмами вищої освіти, які відповідають певним кваліфікаційним вимогам, передбачають державну атестацію випускників та отримання ними документа про освіту державного зразка (рис.1). Вимоги до змісту, обсягу, рівня підготовки військових фахівців встановлюються відповідно до потреб збройних сил та певних освітніх стандартів.

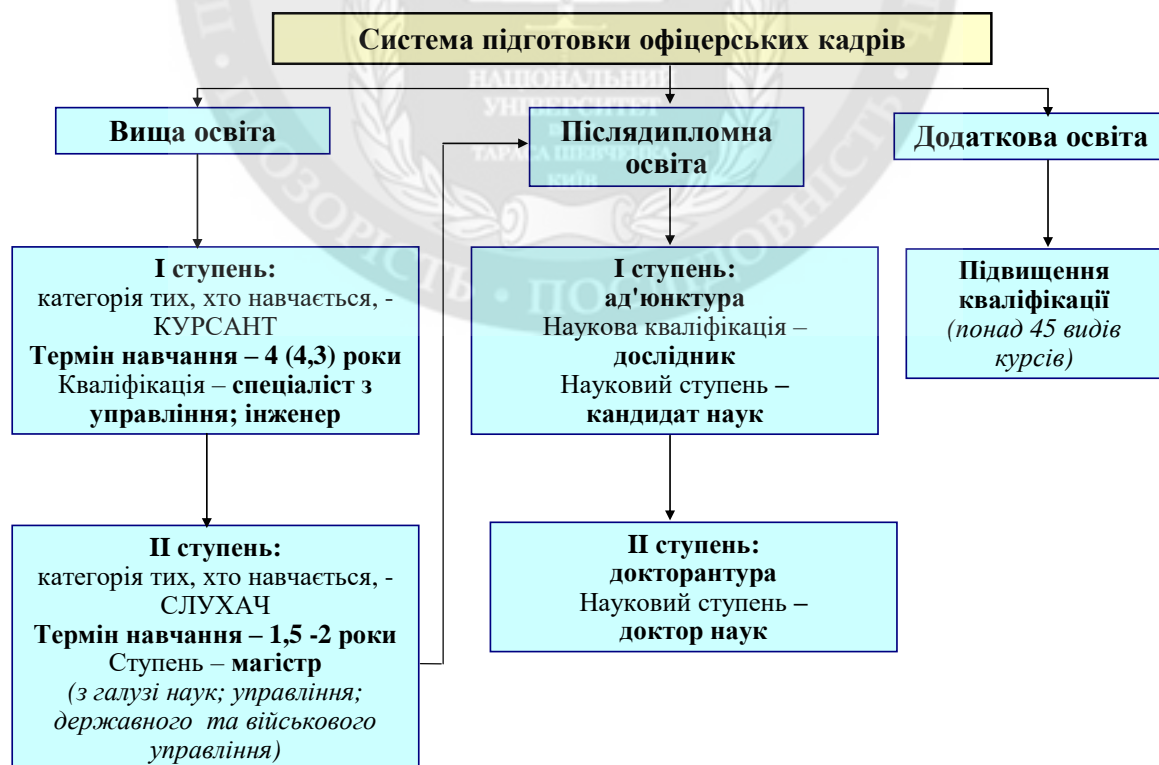

Рисунок 1 – Ступенева система підготовки офіцерських кадрів у РБ

Підготовка офіцерських кадрів *тактичного рівня військового управління* здійснюється, в основному, за встановленими спеціальностями у освітньої галузі «Військова справа» та у деяких цивільних освітніх галузях, у яких здійснюється підготовка фахівців з вищою освітою за спорідненими з військовими спеціальностями [16].

В освітній галузі «Військова справа» підготовка офіцерів проводиться у 4-х групах спеціальностей:

- управління підрозділами і забезпечення їх діяльності (включає 19 спеціальностей, випускник отримує кваліфікацію - спеціаліст з управління або інженер);
- військово-інженерна діяльність (включає 12 спеціальностей, випускник отримує кваліфікацію – інженер або спеціаліст з управління);
- військово-адміністративна діяльність в міжнародних відносинах, забезпечення управління військових формуваннями на оперативно-стратегічному рівні (включає 1 спеціальність, випускник отримує кваліфікацію, магістр державного та військового управління);
- «закрита група» (включає 11 спеціальностей).

Кожна з спеціальностей підготовки може мати від 2-х до 10-ти спеціалізацій. Термін підготовки на I ступені вищої освіти становить, як правило, 4 роки, на II ступені вищої освіти – до 2-х років.

За результатами реформування СВО, на теперішній час РБ має повний цикл підготовки офіцерських кадрів. Підготовка офіцерів для ЗС здійснюється за 123 спеціальностями та спеціалізаціями у військових та цивільних вищих навчальних закладах Білорусі. Загальний набір для підготовки офіцерських кадрів тактичної ланки військового управління у 2019 році становив 792 особи, у тому числі для збройних сил - 663 осіб; державного прикордонного комітету – 41 особа; внутрішніх військ міністерства внутрішніх справ – 72 особи, міністерства з надзвичайних ситуацій – 4 особи, міністерства внутрішніх справ – 12 осіб) [17].

На військових факультетах провідних цивільних університетів РБ (загальний набір на навчання у 2019 році склав 286 осіб) здійснюється підготовка таких спеціалістів: фахівців гуманітарного профілю, РХБЗ - військовий факультет Білоруського державного університету; фахівців зв'язку та інформаційних систем - військовий факультет Білоруського державного університету інформатики і радіоелектроніки; фахівців інженерних, автомобільних, бронетанкових військ, фінансової служби, промислового цивільного будівництва - військово-технічний факультет Білоруського національного технічного університету; фахівців транспортних військ - військово-транспортний факультет Білоруського державного університету транспорту; фахівців медичної служби - військово-медичний факультет Білоруського державного медичного університету; фахівців тилового профілю та фізичної підготовки - військовий факультет Гродненського державного університету; фахівців авіаційно-інженерного профілю - військовий факультет Білоруської державної академії авіації. Ті, хто навчаються на військових факультетах, мають статус курсанта [16].

Військова академія Республіки Білорусь є основним військовим навчальним закладом збройних сил [18]. Академію створено на базі двох училищ - Мінського вищого військового інженерного і Мінського вищого військового командного. На цей час Військова академія входить в число найбільших ВНЗ країни.

Підготовка офіцерів з вищою освітою здійснюється (рис. 2): на I-му ступені вищої освіти - за 24-ма спеціальностями; на II-му ступені вищої освіти - за 16-ма спеціальностями, в тому числі: в магістратурі з поглибленою підготовкою фахівців (практико орієнтовний напрям) - за 8-ма спеціальностями; в магістратурі з підготовки до науково-педагогічної діяльності (науково орієнтовний напрям) - за 8-ма спеціальностями.

На I-му ступені вищої освіти за очною формою навчаються курсанти (майбутні офіцери тактичного рівня військового управління). Термін навчання становить 4 роки. Випускникам присвоюється кваліфікація «спеціаліст з управління» або «інженер» (в залежності від спеціальності) і первинне офіцерське звання «лейтенант» (рис. 2).

Рисунок 2 – Підготовка офіцерських кадрів командного фаху

Шість факультетів академії (загальновійськовий; зв'язку та автоматизованих систем управління; протиповітряної оборони; військової розвідки; авіаційний; внутрішніх військ) практично повністю забезпечують потребу збройних сил в офіцерських кадрах. Загальний набір на навчання у 2019 році склав 501 особу (в тому числі для збройних сил - 412 осіб; державного прикордонного комітету – 22 особи; внутрішніх військ міністерства внутрішніх справ – 63 особи, міністерства з надзвичайних ситуацій – 4 особи) [17].

Ті, хто навчаються в академії на цьому ступені, мають статус курсанта. Заняття з курсантами проводять понад 700 висококваліфікованих викладачів, з них 230 осіб мають наукові ступені та вчені звання, в тому числі 15 – вчене звання професора. Деякі з них мають почесні звання заслуженого діяча науки і техніки, заслуженого працівника вищої школи, заслуженого винахідника і раціоналізатора.

Академія має в своєму розпорядженні необхідну навчальну матеріально-технічну базу. У навчальних корпусах розміщені лекційні аудиторії, спеціалізовані класи, кабінети, лабораторії, які оснащені новітньою електронно-обчислювальною технікою. Бібліотека має достатню кількість примірників необхідної технічної та іншої спеціальної літератури, підручників та навчальних посібників, читальні зали для самостійної та позааудиторної роботи. Академія обладнана сучасними навчально-тренувальними комплексами і тренажерами. Відмінна спортивна база сприяє роботі багатьох спортивних секцій.

На загальновійськовому факультеті академії [19] здійснюється підготовка командирів мотострілецьких підрозділів (набір у 2019 році - 40 осіб); танкових підрозділів (набір у 2019 році - 20 осіб), командирів підрозділів ракетних військ та артилерії (набір у 2019 році – 40 осіб); фахівців тилу із забезпечення паливно-мастильними матеріалами (набір у 2019 році - 11 осіб); фахівців з ідеологічної роботи у військових підрозділах (набір у 2019 році – 16 осіб); військових психологів (набір у 2019 році - 14 осіб, у тому числі 3 жінки); фахівців з експлуатації наземних систем озброєння (артилерії та ракетного озброєння) - (набір у 2019 році - 28 осіб). До складу факультету входять: командування, батальйон курсантів і 6 кафедр: тактики (загальновійськових підрозділів); вогневої підготовки; побудови та експлуатації бронетанкового озброєння; тилового забезпечення; бойового застосування підрозділів ракетних військ і артилерії; побудови та експлуатації ракетно-артилерійського озброєння.

На факультеті зв'язку та автоматизованих систем управління [19] здійснюється підготовка військових зв'язківців (набір у 2019 році - 48 осіб, у тому числі 4 жінки); фахівців з автоматизованих систем обробки інформації (набір у 2019 році – 20 осіб); фахівців з експлуатації АСУ (набір у 2019 році - 16 осіб). До складу факультету входять: командування, батальйон курсантів, 2 кафедри: автоматизованих систем управління військами; зв'язку, а також навчальний польовий вузол зв'язку.

На факультеті протиповітряної оборони [19] навчаються фахівці з експлуатації радіотехнічних систем ППО (набір у 2019 році - 60 осіб). До складу факультету входять: командування, дивізіон курсантів та 3 кафедри: тактики і озброєння радіотехнічних військ; тактики і озброєння зенітних ракетних військ; тактики і озброєння ППО сухопутних військ.

На факультеті військової розвідки [19] здійснюється підготовка командирів підрозділів військових розвідників (набір у 2019 році - 14 осіб), командирів підрозділів спеціального призначення (набір у 2019 році - 25 осіб), командирів повітряно-десантних підрозділів (набір у 2019 році - 14 осіб), а також фахівців з радіоелектронної розвідки (набір у 2019 році – 13 осіб) та радіоелектронної боротьби (набір у 2019 році - 13 осіб). До складу факультету входять: командування, батальйон курсантів і 3 кафедри: розвідки та іноземних армій; радіоелектронної розвідки і радіоелектронної боротьби; сил спеціальних операцій і військової розвідки.

На авіаційному факультеті [19] проводиться підготовка військових льотчиків фронтової авіації (набір у 2019 році - 5 осіб), армійської авіації (набір у 2019 році – 7 осіб), фахівців з управління повітряним рухом та бойового управління авіацією (набір у 2019 році – 12 осіб), фахівців інженерно-авіаційної служби (набір у 2019 році - 25 осіб, у тому числі 4 жінки). До складу факультету входять: командування, батальйон курсантів; 2 кафедри: льотної підготовки та бойового застосування авіації; авіаційної техніки та озброєння; а також аеродромна база, де проводяться практичні заняття; льотно-методичний відділ, який організовує льотну і парашутно-десантну підготовку.

На факультеті внутрішніх військ [19] проходять навчання командири підрозділів внутрішніх військ (набір у 2019 році - 60 осіб). До складу факультету входять: командування, батальйон курсантів; 3 кафедри: оперативно-тактичної підготовки внутрішніх військ; спеціальних та інженерно-технічних дисциплін; юридичних дисциплін; а також науково-дослідна лабораторія, курси перепідготовки та підвищення кваліфікації, підрозділи забезпечення.

Вступники на навчання проходять конкурсний відбір, мета якого полягає у визначенні доцільності навчання кожного з них у військовому навчальному закладі. Для підготовки на первинні офіцерські посади до Військової академії та військових факультетів на конкурсній основі приймаються громадяни Білорусі, які мають загальну середню освіту, у віці від 17 років до 21 року, або які проходять строкову військову службу, службу в резерві, або які пройшли строкову військову службу (військову службу за контрактом) у віці не старше 23 років, або які проходять військову службу за контрактом, у віці не старші 25 років, придатні за станом здоров'я, професійно-психологічними показниками, фізичної підготовленості для проходження військової служби на певних офіцерських посадах за відповідними військово-обліковими спеціальностями.

Навчальний процес у Військовій академії та на військових факультетах організований поетапно. Протягом перших трьох місяців навчання курсанти опановують військову спеціальність в ході початкової професійної підготовки (навчальних зборів). У цей період проводяться навчальні заняття з тактики, тактико-спеціальної, вогневої та інженерної підготовки, а також інших дисциплін бойової підготовки. Особлива увага приділяється вивченню нормативних документів, законів, постанов уряду РБ, що визначають права і обов'язки курсантів та офіцерів, їх майнову та іншу відповідальність перед державою при звільненні зі збройних сил раніше терміну, встановленого контрактом на проходження військової служби (розміри грошової компенсації за навчання). Вивчаються структура системи підготовки офіцерів у вищому військовому навчальному закладі, варіанти реалізації

можливостей кожного з тих, хто навчається, у тому числі при виникненні проблем із засвоєння програми вищої школи. Фінальною частиною зборів є укладення контракту на навчання між кандидатом в курсанти та командуванням військового навчального закладу (військового факультету). Тільки після укладення контракту та прийняття військової присяги вступник переходить із категорії «кандидат в курсанти» в категорію «курсант».

Перші чотири семестри все курсанти навчаються за єдиною програмою вищої школи. Разом з цим, підготовка проводиться строго диференційовано за спеціальностями і спеціалізаціями, які передбачають різні ступені інтеграції в академічні програми вищої школи. Надалі поряд з отриманням знань з соціально-гуманітарних, загальнонаукових та загальнопрофесійних навчальних дисциплін курсанти удосконалюють свою військову підготовку із загальновійськових і спеціальних дисциплін. Під час їх вивчення курсанти навчаються керувати підрозділом відповідно до обраної спеціальності, вдосконалюють свою воєнну і тактичну виучку, вчать водити бойові машини, в тому числі й автомобілі тощо. Починаючи з 3-го курсу навчання, курсанти проходять військові стажування (практики) у військових частинах на посадах сержантів та офіцерів.

Курсанту, який закінчив навчання на I-ому ступені вищої освіти, здав встановлені навчальною програмою іспити, пройшов атестацію до присвоєння першого військового звання офіцерського складу, присвоюється військове звання «лейтенант». Після завершення навчання випускники проходять військову службу на первинних офіцерських посадах. Загальний рівень підготовки випускників дозволяє призначати їх без додаткової підготовки на посади офіцерів до батальйонної (дивізійної) ланки, а також на певні посади у штабах військових частин і з'єднань. Найбільш обдаровані випускники академії, які виявили схильність до дослідницької діяльності, при наявності клопотання з боку їх наукових керівників, можуть направлятися для подальшого навчання на II-ому ступені (до магістратури). У подальшому вони можуть проходити підготовку в ад'юнктурі академії.

Підготовка *офіцерів оперативно-тактичного рівня* (рис. 2) здійснюється, в основному, на факультеті генерального штабу Військової академії РБ за навчальними програмами підготовки офіцерського складу командно-штабного та інженерного профілю на II-му ступені вищої освіти (підготовка магістрів). Термін навчання визначається відповідними програмами підготовки та становить до 2-х років.

До складу факультету генерального штабу входять 4 кафедри: військової стратегії; оперативного мистецтва і тактики; державного і військового управління; видів забезпечення.

Підготовка здійснюється за спеціальностями: «Управління з'єднаннями і частинами сухопутних військ» (в тому числі за спеціалізаціями: «Сухопутні війська», «Ракетні війська і артилерія», «Війська зв'язку», «Радіо- та радіотехнічна розвідка», «Радіоелектронна боротьба», «Інженерні війська», «Війська РХБЗ», «Військова і спеціальна розвідка», «Внутрішні війська», «Мобілізаційна робота у військах і військових комісаріатах»); «Управління з'єднаннями і частинами військ протиповітряної оборони»; «Управління з'єднаннями і частинами військово-повітряних сил»; «Управління технічним забезпеченням з'єднань і військових частин»; «Управління тиловим забезпеченням з'єднань і військових частин»; «Ідеологічна робота в з'єднаннях і військових частинах збройних сил». Загальний щорічний набір становить близько 80 осіб.

За окремими військовими спеціальностями підготовка білоруських офіцерів здійснюється у військових академіях Російської Федерації.

Підготовка *офіцерів оперативно-стратегічного рівня* (рис. 2) здійснюється на факультеті генерального штабу Військової академії Республіки Білорусь за спеціальністю «Військово-адміністративна діяльність в міжнародних відносинах, забезпечення управління військових формуваннями на оперативно-стратегічному рівні». Щорічний набір складає близько 10-12 слухачів. Окремі офіцери проходять підготовку в Академії генерального штабу збройних сил Російської Федерації.

Підготовка *офіцерських кадрів вищої наукової кваліфікації* (рис. 3) реалізується на 2-ох ступенях післядипломної освіти - в ад'юнктурі та докторантурі. В ад'юнктурі навчання

здійснюється за денною та заочною формами, а також у формі здобування наукового ступеню, в докторантурі – за денною формою та шляхом здобування наукового ступеню.

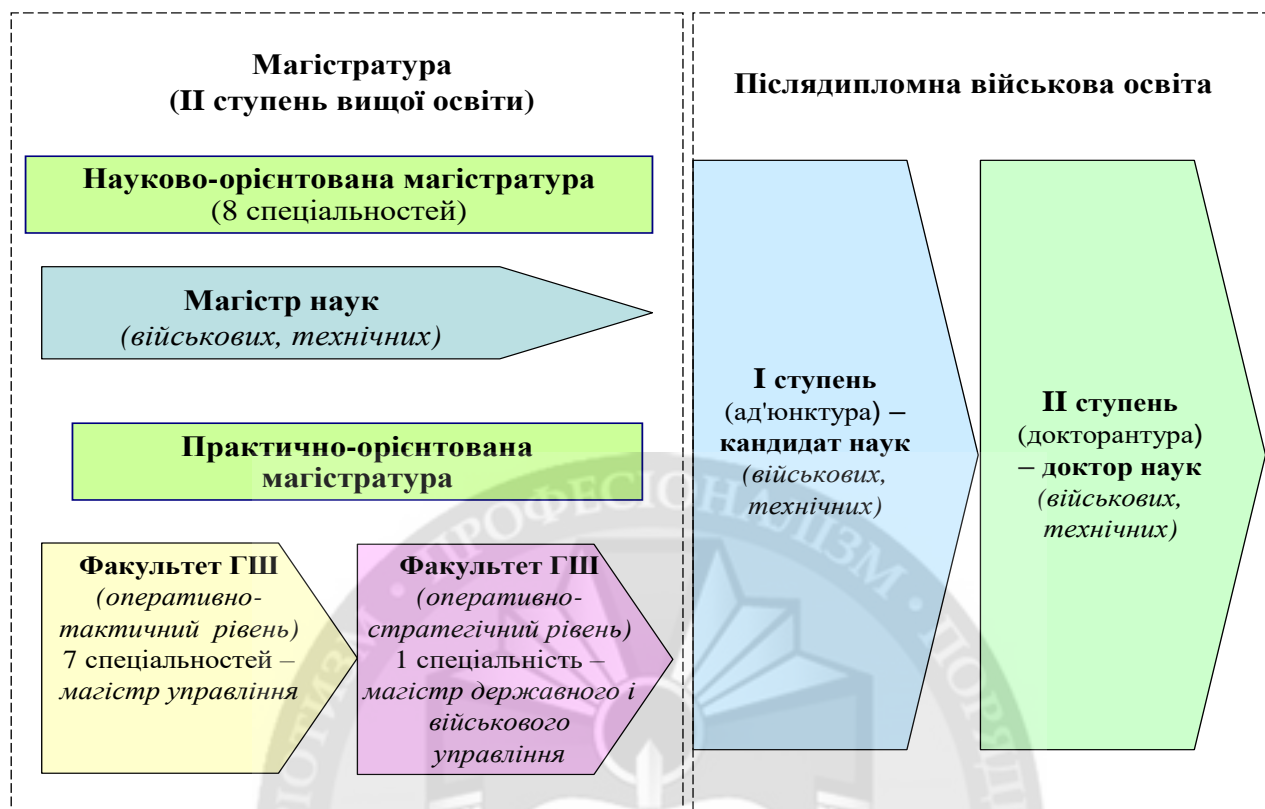

Рисунок 3 – Підготовка офіцерських кадрів вищої наукової кваліфікації

Підготовка в ад'юнктурі відкрита за 11-ма науковими спеціальностями, а в докторантурі - за 7-ма науковими спеціальностями. Терміни навчання в ад'юнктурі: денна форма - не більше 3 років; заочна форма - не більше 4 років; у формі здобування наукового ступеню - не більше 5 років. Освітня програма ад'юнктури забезпечує здобуття наукової кваліфікації «дослідник». Термін підготовки офіцера в докторантурі становить до 3-х років.

Підвищення кваліфікації та перепідготовка офіцерських кадрів здійснюються у Військовій академії та інших вищих навчальних закладах на постійно діючих короткострокових курсах (понад 45 різних видів курсів). В основу системи підвищення кваліфікації покладається принцип підготовки офіцерів за посадовим призначенням, а при визначенні змісту навчання - принцип опори на знання та вміння, що їх набули офіцери під час навчання у вищих навчальних закладах та під час проходження військової служби. В основу змісту програм перепідготовки та підвищення кваліфікації військових фахівців покладається принцип безперервної військової освіти з максимальним забезпеченням відповідності рівня їх підготовки вимогам функціональних обов'язків згідно з посадовим призначенням.

З метою підготовки мобілізаційних ресурсів на військових факультетах і військових кафедрах певних цивільних вищих навчальних закладів здійснюється навчання студентів за програмами підготовки офіцерів запасу, а також молодших командирів (більш ніж за 50-ма військово-обліковими спеціальностями).

Підготовка офіцерів безпосередньо в процесі проходження військової служби проводиться в ході проведення зборів (методичних, командирських, за фахом); планових занять з предметів бойової підготовки (від командира взводу до командира батальйону, дивізіону, включно) і в системі професійно-посадової підготовки (в управліннях з'єднань і

військових частин); індивідуальної підготовки (в ході самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань); при практичному виконанні обов'язків військової служби.

Висновки. Реформа вищої військової освіти в Білорусі триває в руслі загальноєвропейського розвитку. Однак, вона не встає на шлях простого копіювання військових освітніх моделей інших країн, а враховує досвід, традиції військової школи, національні особливості становлення і розвитку вітчизняних збройних сил.

За поглядами керівництва ЗС РБ [20], основними перевагами системи підготовки офіцерського складу є: можливість відстеження військовослужбовця на всіх етапах його службової діяльності, виявлення його нахилів і здібностей, а також економія державних коштів. Серед вад військової освіти Білорусі відмічаються такі: недостатність кваліфікованого викладацького складу, зокрема, відсутність офіцерів з досвідом служби у стратегічних ланках військового управління, а також миротворчої діяльності та участі в бойових діях; застаріла методологія в підходах до розвитку воєнної науки, що впливає на організацію навчального процесу; застарілі методики викладання навчальних дисциплін, особливо на командно-штабному факультеті та факультеті генерального штабу Військової академії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Черних, Ю.О. Система підготовки офіцерських кадрів у збройних силах республіки Болгарія /Ю.О. Черних, О.Б. Черних //Зб. наук. праць ВІКНУ ім. Т. Шевченка. – 2018. – Вип. № 59. – С. 204-215.
2. Богунов, С.О. Основи організації та функціонування системи військової освіти Великобританії – аналітичний огляд /С.О. Богунов, Ю.О. Черних, О.Б. Черних //Військова освіта. – 2017.- № 2 (36). – С. 234-245.
3. Богунов, С.О. Організація підготовки офіцерів для збройних сил республіки Литва /С.О. Богунов, Ю.О. Черних, О.Б. Черних //Військова освіта. – 2018. – № 1 (37). – С. 272-285.
5. Мітягін, О.О. Система підготовки військових фахівців у збройних силах країн Балтії: досвід для України» // О.О. Мітягін, О.Б. Черних, Ю.О. Черних //Науковий вісник інноваційних технологій. – 2018. – № 1(17). – С. 49-61.
5. Гацко М. Профессиональная подготовка унтер-офицеров и сержантов в зарубежных армиях / М. Гацко // Зарубежное военное обозрение. – 2009. – № 5. – С. 21-28.
6. Лазукин, В. Подготовка офицерских кадров в ВС ФРГ /В. Лазукин // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – № 2. – С. 26-30.
7. Черних, Ю.О. Основи організації та функціонування системи військової освіти Німеччини – аналітичний огляд» /Ю.О. Черних, О.Б. Черних//Зб. наук. праць ВІКНУ ім. Т. Шевченка. – 2017. – вип. № 57. – С. 238-248.
8. Черних, О.Б. Аналіз сучасного стану системи військової освіти республіки Польща: досвід для України /О.Б. Черних, О.О. Мітягін, Ю.О. Черних //Військова освіта.– 2017. – № 1 (35). – С. 200-208.
9. Владимирова, С. Исследования в области совершенствования профессионализма личного состава вооруженных сил США /С. Владимирова, А. Стрелецкий // Зарубежное военное обозрение. – 2006. – № 5. – С. 15-19.
10. Приходько, Ю.І. Підготовка військових фахівців у провідних країнах світу: основоположні засади та тенденції /Ю.І. Приходько //Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2017. – № 3 (67). – С. 285-299.
11. Толок, І.В. Особливості підготовки військових фахівців тактичного рівня у ВВНЗ США та окремих країн НАТО /І.В. Толок, Ю.М. Супрунов //Військова освіта. – 2018. – № 1 (37) – С. 259-271.
12. Колесов, П. Сен-Сирская специальная военная школа вооруженных сил Франции /П. Колесов, А. Стрелецкий //Зарубежное военное обозрение. –2006. – № 6. – С. 26-32.
13. Черних, Ю.О. Основи організації та функціонування системи військової освіти Франції – аналітичний огляд /Ю.О. Черних, О.Б. Черних //Зб. наук. праць ВІКНУ ім. Т. Шевченка. – 2017. – Вип. № 56. – С. 249-257.
14. Кодекс Республики Беларусь об образовании: с изм. и доп. по состоянию на 21 сент. 2016 г. - Минск: Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь, 2016.
15. Постановление министерства образования Республики Беларусь от 28 февраля 2001 г. № 16 Об утверждении и введении в действие руководящего документа Республики Беларусь «Система стандартов в сфере образования. Система оценки соответствия. Порядок предоставления статусов

высшим учебным заведениям» [Электронный ресурс] /Режим доступа/
<http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=W20105201>.

16. Военное образование в Республике Беларусь [Электронный ресурс] /Режим доступа/
<https://www.mil.by/ru/education/>.

17. Контрольные цифры приема граждан в учреждения образования Республики Беларусь, в которых осуществляется подготовка кадров для вооруженных сил, других войск и воинских формирований Республики Беларусь, в 2019 году [Электронный ресурс] /Режим доступа/
<https://www.mil.by/ru/education/priem/>.

18. Об образовании Военной академии Республики Беларусь: Указ Президента Республики Беларусь, 17 мая 1995 г., № 192.

19. Информация о факультетах и перечень специальностей [Электронный ресурс] /Режим доступа/ <https://varb.mil.by/faculties/>.

20. Пузиков, М.В. Система военного образования в Республике Беларусь : актуальные вопросы функционирования и направления совершенствования / М. В. Пузиков // Армия. - 2013. - №1-2. - С. 26 - 31.

REFERENCES:

1. Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B., (2018). Systema pidhotovky ofiterskykh kadriv u zbroynykh sylakh respubliky Bolhariya [Officer training system in the armed forces of the republic of Bulgaria]. Zb. nauk. prats VIKNU im. T. Shevchenka, 59, 204-215. (in Ukrainian).

2. Bohunov, S.O., Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B. (2017). Osnovy orhanizatsiyi ta funktsionuvannya systemy viyskovoyi osvity Velykobrytanyu - analitychnyy ohlyad [Basics of organization and functioning of the Great Britain military education system - analytical review]. Military education, 2 (36), 234-245. (in Ukrainian).

3. Bohunov, S.O., Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B. (2018). Orhanizatsiya podhotovky ofitseriv dlya zbroynykh syl respubliky Lytva [Organisation of officer training for the armed forces of the republic of Lithuania]. Military education, 1 (37), 272-285. (in Ukrainian).

4. Mityahin, O.O., Chernykh, O.B., Chernykh, Yu.O. (2018). Systema pidhotovky viyskovykh fakhivtsiv u zbroynykh sylakh krayin Baltiyi: dosvid dlya Ukrayiny [Educational system for military specialists in the armed forces of the Baltic countries: experience for Ukraine]. Scientific Bulletin of innovative technologies, 1(17), 49-61. (in Ukrainian).

5. Gatsko, M. (2009). Professional'naya podgotovka unter-ofitserov i serzhantov v zarubezhnykh armiyakh [Professional training of non-commissioned officers and sergeants in foreign armies]. Foreign military review, 5, 21-28. (in Russian).

6. Lazukin, V. (2008). Podgotovka ofiterskikh kadrov v VS FRG [Training of officer cadres in the Armed Forces of the FRG]. Foreign military review, 2, 26-30. (in Russian).

7. Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B., (2017). Osnovy orhanizatsiyi ta funktsionuvannya systemy viyskovoyi osvity Nimechchyny – analitychnyy ohlyad [Basics of organization and functioning of the Germany military education system - analytical review] Zb. nauk. prats VIKNU im. T. Shevchenka, 57, 238-248. (in Ukrainian).

8. Chernykh, O.B., Mityahin, O.O., Chernykh, Yu.O. (2017). Analiz suchasnoho stanu systemy viyskovoyi osvity respubliky Polshcha: dosvid dlya Ukrayiny [The current state analysis of the military education system of the republic of Poland: experience for Ukraine]. Military education, 1 (35), 200-208. (in Ukrainian).

9. Vladimirova, S., Streletskiy, A. (2006). Issledovaniya v oblasti sovershenstvovaniya professionalizma lichnogo sostava vooruzhennykh sil SSHA [Studies in the field of improving the professionalism of the personnel of the US armed forces]. Foreign military review, 5, 15-19. (in Russian).

10. Prykhodko, Yu.I., (2017). Pidhotovka viyskovykh fakhivtsiv u providnykh krayinakh svitu: osnovopolozhni zasady ta tendentsiyi [Training of military specialists in leading countries of the world: fundamental principles and trends]. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies, 3 (67), 285-299. (in Ukrainian).

11. Tolok, I.V., Suprunov Yu.M. (2018). Osoblyvosti pidhotovky viyskovykh fakhivtsiv taktychnoho rivnya u VVNZ SSHA ta okremykh krayin NATO [Peculiarities of training of tactical-level military specialists]. Military education, 1 (37), 259-271. (in Ukrainian).

12. Kolesov, P., Streletskii, A. (2006). Sen-Sirskaya spetsial'naya voyennaya shkola vooruzhennykh sil Frantsii [Saint-Sire Special Military School of the French Armed Forces]. Foreign military review, 6, 26-32. (in Russian).

13. Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B., (2017). Osnovy orhanizatsiyi ta funktsionuvannya systemy viyskovoyi osvity Frantsiyi – analitychnyy ohlyad [Basics of organization and functioning of the French military education system - analytical review]. Zb. nauk. prats VIKNU im. T. Shevchenka, 56, 249-257. (in Ukrainian).

14. Kodeks Respubliki Belarus' ob obrazovanii: s izm. i dop. po sostoyaniyu na 21 sent. 2016 g. - Minsk: Nats. tsentr pravovoy inform. Resp. Belarus', 2016. (in Russian).

15. Postanovleniye ministerstva obrazovaniya Respubliki Belarus' ot 28 fevralya 2001. „Ob utverzhdenii i vvedenii v deystviye rukovodyashchego dokumenta Respubliki Belarus' „Sistema standartov v sfere obrazovaniya. Sistema otsenki sootvetstviya. Poryadok [Decree of the Ministry of Education of the Republic of Belarus dated February 28, 2001, 16. On Approval and Enactment of the Guiding Document of the Republic of Belarus“ System of Standards in the field of Education. Conformity assessment system. The procedure for granting statuses to higher educational institutions] Available at: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=W20105201>. (in Russian).

16. Voennoye obrazovaniye v Respublike Belarus' [Military education in the Republic of Belarus] Available at: <https://www.mil.by/ru/education/>. (in Russian).

17. Kontrol'nyye tsifry priyema grazhdan v uchrezhdeniya obrazovaniya Respubliki Belarus', v kotorykh osushchestvlyayetsya podgotovka kadrov dlya vooruzhennykh sil, drugikh voysk i voinskikh formirovaniy Respubliki Belarus', v 2019 godu [Benchmarks for admitting citizens to educational institutions of the Republic of Belarus, in which personnel are trained for the armed forces, other troops and military units of the Republic of Belarus, in 2019] Available at: <https://www.mil.by/ru/education/priem/>. (in Russian).

18. Ob obrazovanii Voennoy akademii Respubliki Belarus' [On the formation of the Military Academy of the Republic of Belarus:] Ukaz Prezidenta Resp. Belarus', 17 maya 1995 g., (in Russian).

19. Informatsiya o fakul'tetakh i perechen' spetsial'nostey [Information about faculties and a list of specialties] Available at: <https://varb.mil.by/faculties/>. (in Russian).

20. Puzikov, M.V., (2013). The military education system in the Republic of Belarus: current issues of functioning and the direction of improvement [The military education system in the Republic of Belarus: current issues of functioning and the direction of improvement] /M.V. Puzikov// *Arm*, 1-2, 26 – 31. (in Russian).

Ph.D.Chernykh J, Chernykh O.

OFFICER TRAINING SYSTEM IN THE ARMED FORCES OF THE REPUBLIC OF BELARUS

Analysis of the foreign experience of the organisation and reformation of the armed forces in other countries, with the respective systems of military education being an integral part, reveals the specific national aspect of such activities in each country. In the meantime, there are some general methodological approaches used in military pedagogic practice across different countries of the world to be practicably considered and applied.

The article examines the experience of officers' training for the armed forces of the Republic of Belarus. The article provides information on the existing network of military educational institutions for the officer training of tactical, operational-tactical and operational-strategic level of military command. Requirements for admission to military educational institutions for the officer training of different levels of training has been given. The terms of military specialists' training on tactical, operational-tactical and operational-strategic level have been defined. The analysis of the content of officer training for different armed services of the armed forces and different levels of military administration has been conducted.

We used the system of the general scientific methods of theoretical and empirical research, in particular, the theoretical-methodological analysis of the problem and the relevant scholarly resources, systematization and generalization of the scientific information pertaining to the essence and content of the set objectives, monitoring of the existing system of military specialists training in the Armed Forces of the republic of Belarus, scientific generalisation, the general scientific methods of logical and comparative analysis, systems approach, peer review, analysis and interpretation of the obtained theoretical and empirical data.

An analysis of the concept, structure, goals, content and technologies of officers' training in the armed forces of the Republic of Belarus shows that the military education system reflects the current stage of development of the armed forces, as well as the national cultural specificity of the country. Education and training of officers is carried out on the basis of national cultural and military traditions, taking into account the mentality of the Belarusian people. The main direction of officers' training is their

fundamental military and professional training in both the military and civilian fields. First of all, the training of the citizen – patriot of his homeland is carried out.

The content of the officers' training is based on two military education levels. Each level of military education ends with a certain level of qualification. It is possible to distinguish the general tendencies of development of the higher Belarusian military school: improvement of the quality of applicants' selection, individualization of training of cadets and trainees, stabilization of their number at the present level; further informatization of the educational process, introduction of multimedia learning tools. The reform of higher military education in Belarus continues in line with pan-European development. However, it does not embark on the path of simply copying military educational models of other countries, but takes into account the experience, traditions of the military school, national peculiarities of formation and development of national armed forces. Certainly, the positive elements of the experience of the Belarusian army can be used in the training of officers in the Ukrainian Armed Forces under the conditions of gradual transition to the recruitment on a contract basis.

Key words: military education system; the armed forces of Belarus; officer training experience.

